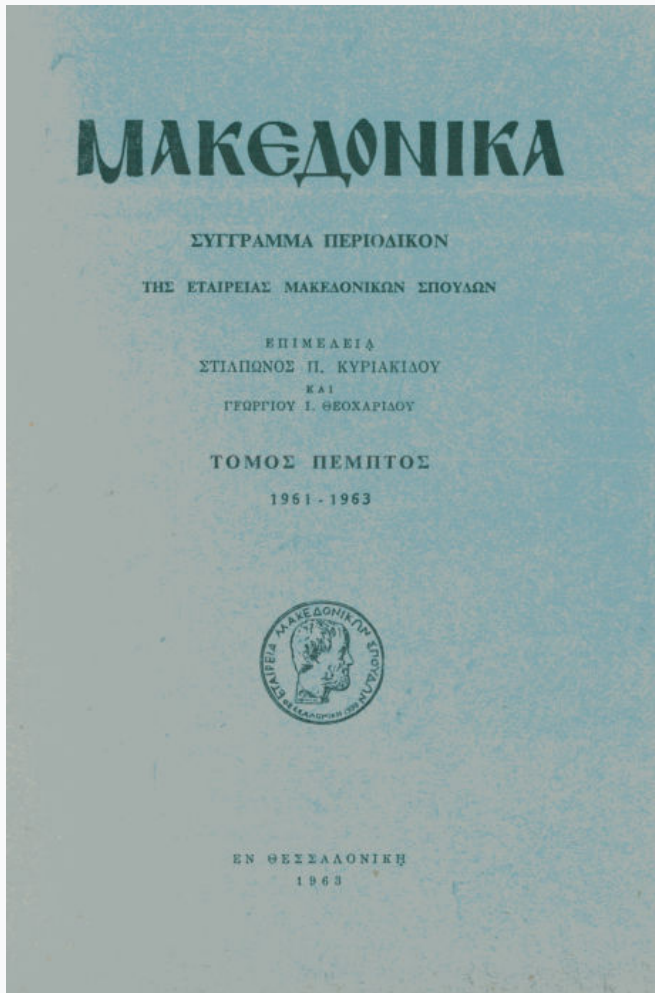

Μακεδονικά

Τόμ. 5, Αρ. 1 (1963)

Δημ. Κανατσούλη, Η αρχαία Λητή (Διάλεξις)

Στίλπων Π. Κυριακίδης

doi: [10.12681/makedonika.844](https://doi.org/10.12681/makedonika.844)

Copyright © 2015, Στίλπων Π. Κυριακίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κυριακίδης Σ. Π. (1963). Δημ. Κανατσούλη, Η αρχαία Λητή (Διάλεξις). *Μακεδονικά*, 5(1), 561–563.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.844>

φιλότιμος συγγραφεὺς δὲν θ' ἀφήσῃ εἰς ἄλλους τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ὕλικού, τὸ ὅποιον ὁ ἴδιος ἔφερεν εἰς φῶς καὶ διὰ τὸ ὅποιον ὁ ἴδιος εἶναι ἀρμοδιώτερος παντὸς ἄλλου. Τὸ πρᾶγμα ἀξίζει τὸν κόπον.

ΣΤΙΛΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Δ η μ η τ ρ ί ο υ Ι. Εὐ ρ υ γ έ ν η, 'Ο Ἴων Δραγούμης καὶ ὁ Μακεδονικὸς Ἀγών. Θεσσαλονίκη 1961. [Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Ἴνδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου 41]. 8ον, σ. 23 μετὰ προσωπογραφίας τοῦ Ἰ. Δραγούμη.

Πρόκειται περὶ ὀμιλίας, γενομένης εἰς τὴν σειρὰν τῶν ὀμιλιῶν διὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα κατὰ τὸ 1960. Ὁ ὀμιλητὴς ἀρνούμενος ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἰωνος Δραγούμη καὶ τοῦ φίλου του Σουλιώτη—Νικολαΐδη προσπαθεῖ ὄχι νὰ ἐκθέσῃ ἐν ἱστορικῇ ἀλληλουχίᾳ τὸ ἔργον αὐτοῦ κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα, ἀλλὰ ν' ἀποκαλύψῃ τὸν ψυχικὸν κόσμον καὶ νὰ προσδιορίσῃ τὰ ψυχικὰ ἐλατήρια, τὰ ὁποῖα προυκάλουν καὶ ἐρρῶθιζον τὴν δρασίαν αὐτοῦ. Ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν δίδει ὁ ὀμιλητὴς, δικαιολογεῖται ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς πράξεις τοῦ εἰκονιζομένου. Ἐπιτυχὴς εἶναι ἐπίσης καὶ ἱστορικῶς ἀκριβὴς καὶ ἡ ἀπεικόνισις τῆς θλιβεραῖς καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε περιέλθει ἡ ἔλευθερά Ἑλλάς μετὰ τὴν ἤτταν τοῦ 1897, περιελθοῦσα εἰς πλήρη ἀδράνειαν καὶ περιμένουσα μοιρολατρικῶς τὰ πάντα ἐκ τῶν διαθέσεων τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξήγαγεν αὐτὴν ὁ Μακεδονικὸς Ἀγών.

Ἐπίσης ἐπιτυχὴς εἶναι ἡ ἐκλογὴ τῶν χωρίων ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Ἰ. Δραγούμη, τὰ ὁποῖα ἀπεικονίζουν τὰς διαθέσεις καὶ τὰς σκέψεις αὐτοῦ διὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα καὶ τὸ μέλλον ἐν γένει τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἐν τῷ συνόλῳ ἡ ὀμιλία παριστᾷ μὲ πολλὴν ἐνάργειαν τὴν προσωπικότητα ἐνὸς τῶν κορυφαίων ἀγωνιστῶν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, εἶναι δὲ τὰ ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ σταχυολογηθέντα καὶ παρατεθέντα χωρία καὶ θὰ εἶναι λίαν ἀξιανάγνωστα καὶ διδακτικὰ καὶ διὰ τοὺς σημερινοὺς καὶ αὐριανοὺς Ἑλληνας. Εἰς ἐν τῶν παρατιθεμένων χωρίων ὁ Ἰ. Δραγούμης γράφει· «Ἡ Μακεδονία εἶναι σχολεῖο ἐλευθερίας, σχολεῖο ποῦ φτειάζου ἄνδρες ἐλεύθεροι. Ὅλοι οἱ Ἑλληνες θὰ συμπληρώσουν τὰς σπουδὰς των εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἡ Μακεδονία θὰ μᾶς σώσῃ. Ἄν τρέξουμε νὰ σώσουμε τὴν Μακεδονία, ἐμεῖς θὰ σωθοῦμε». Καὶ πράγματι ἐσώθημεν.

ΣΤΙΛΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Δ η μ. Κ α ν α τ σ ο ὄ λ η, Ἡ ἀρχαία Λητή. (Διάλεξις). Ἐκδίδεται ἐπιμελείᾳ τοῦ συλλόγου Ληταίων Θεσσαλονίκης «Ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ». Θεσσαλονίκη 1961. 8ον, σ. 26.

Ἀξιέπαινος εἶναι ὁ Σύλλογος Ληταίων διὰ τὴν πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν

πατριδα τῶν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀγάπην, ἡ ὁποία πολὺ ὀλίγον εἶναι γνωστή, μολονότι τὸ ἀρχαῖον ὄνομα, διατηρηθὲν μέχρι καὶ τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, δεικνύει ὅτι ἡ πόλις δὲν ἦτο ἀσήμαντος, ἐπιτυχῆς δὲ ὑπῆρξε καὶ ἡ ἐκλογή τοῦ προσώπου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέθεσαν νὰ ὁμιλήσῃ περὶ αὐτῆς. Ὁ ὁμιλητὴς εἶναι πολὺ γνωστός διὰ τὴν ἐνασχόλησίν του μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Μακεδονίας, ἰδίως τὴν ἀρχαίαν, ἔχει δὲ πλήρη γνῶσιν τῶν πηγῶν. Εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν ἔχων ὑπ' ὄψιν τὰ νομίσματα, τὰς ἐπιγραφὰς καὶ ἐλαχίστας δυστυχῶς πληροφορίας συγγραφέων, ἐπισκεφθεὶς δὲ καὶ τὸν τόπον, ὅπου σφύζονται ὑπολείμματα τῆς ἀρχαίας πόλεως, κατόρθωσε νὰ δώσῃ εἰς τὰς γενικὰς τῆς γραμμὰς τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως καὶ τὴν εἰκόνα τῆς ὁργανώσεως αὐτῆς κατὰ τοὺς ἑλληνοιστικούς καὶ τοὺς ὠμαϊκοὺς χρόνους.

Ἡ πόλις κατὰ τὰς πηγὰς ἔκειτο βορειοανατολικῶς καὶ πλησίον τοῦ χωρίου Ἀϊβάτι, τὸ ὁποῖον σήμερον ἔλαβε τὸ ὄνομά της. Ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς τοὺς πρὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ξέρξου χρόνους (+80 π.Χ.), προκύπτει ὅτι αὕτη ὑφίστατο ἤδη κατὰ τὸν 5^ο αἰῶνα, ἐκ δὲ τοῦ ὀνόματός της, τὸ ὁποῖον ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν Λητώ, ὅτι εἶναι κτίσμα ἑλληνικόν, ὅπως εἶναι αἱ πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τῶν ἄλλων παραλίαν τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης. Ἡ ἐσωτερικὴ ὁργάνωσις αὐτῆς, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν, ἦτο ὁμοία πρὸς τὴν ὁργάνωσιν τῶν ἑλληνοιστικῶν πόλεων τῆς Μακεδονίας, ἐν αἷς καὶ τῆς γειτονικῆς Θεσσαλονίκης, διετηρήθη δὲ καὶ κατὰ τοὺς ὠμαϊκοὺς χρόνους, μολονότι ἡ πόλις δὲν φαίνεται νὰ ὑπῆρξεν ἐλευθέρα πόλις, ἀλλ' ὑποτελής. Ἡ πόλις διετήρησε τὴν ἀκμὴν της καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ὁπότε εἶχε καὶ ἰδίαν ἐπισκοπὴν, μνημονεύεται δὲ καὶ ὀρθῶς ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Βρυεννίου κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν παρήκμασεν ἐντελῶς, εἰς τὴν θέσιν δ' αὐτῆς περίπου ἐμφανίζεται τὸ χωρίον Ἀϊβάτι.

Ὁ συγγραφεὺς χρησιμοποιεῖ τὰς ὀλίγας ὑπαρχούσας πληροφορίας μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ τὰ πορίσματα αὐτοῦ ἐν τῷ συνόλῳ δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἐπιτυχή. Ἀμφιβολίας τινὰς ἔχω ὡς πρὸς τὴν ὀκρίθειαν τοῦ καθορισμοῦ τῆς θέσεως τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς, διότι εἰς τὸ ἐγγὺς χωρίον Δρυμόν (Δριμίγλαβα), τὸ ὁποῖον ἐπισκεφθὴν ἐπανελημμένως, εἶδον πολλὰ λείψανα ἀρχαίου συνοικισμοῦ, ἐν οἷς καὶ παλαιῶν ἐπιχωσμένων κτισμάτων. Τὴν ὑπάρχουσαν μεταξὺ τῶν δύο ἀρχαίων συνοικισμῶν σχέσιν μόνον συστηματικὰ ἀνασκαφαὶ θὰ ἠδύνατο νὰ καθορίσουν. Πάντως οἱ εὐρεθέντες ἐσχάτως ἐγγὺς τῆς περιοχῆς ἀρχαῖοι πολυτελεῖς τάφοι μαρτυροῦν περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀκμαζούσης πόλεως.

Ὡς πρὸς τὸ σημερινὸν χωρίον Ἀϊβάτι, τὸ ὄνομα δεικνύει ὅτι κατὰ τὴν ἰδρυσιν αὐτοῦ ἢ καὶ μετ' αὐτὴν ὑπῆρξε κτῆμα Τούρκου τινὸς γαιο-

κτῆμονος ὀνομαζομένου Αἶνατ¹. Παρά ταῦτα οἱ κάτοικοι, ὡς ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ ὀμιλητής, διετήρησαν ἀκμαῖον τὸ ἑλληνικὸν τῶν φρονήμα, κατὰ δὲ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα τὸ χωρίον τῶν ὑπῆρξε κέντρον τῶν ἀνταρτικῶν σωματῶν τῆς περιοχῆς.

ΣΤΙΛΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΑΔΗΣ

Δ η μ . Κ α ν α τ σ ο ὕ λ η , 'Η Δυτικὴ Μακεδονία κατὰ τούς ἀρχαίους χρόνους. (Διάλεξις). Θεσσαλονίκη 1958 [Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου 24]. 8ον, σ. 20 μεθ' ἐνός χάρτου.

Ἡ ἀνωτέρω διάλεξις ἔγινε πρώτη εἰς τὴν σειράν, τὴν ὀργανωθεῖσαν διὰ τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν ὑπὸ τοῦ Ἰδρυματός Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου κατὰ τὸ ἔτος 1958. Ὁ ὀμιλητής ὀρθῶς παρατηρεῖ ἐν ἀρχῇ τῆς ὀμιλίας ὅτι ἡ ἀρχαία ἱστορία τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας εἶναι ἐλάχιστα γνωστή, διότι αἱ περὶ αὐτῆς πληροφορίαι τῶν ἀρχαίων εἶναι λίαν πενιχραί. Τὰς πληροφορίας ταύτας ὀρθῶς ἐρμηνεύων ὁ συγγραφεὺς καθορίζει τὰ ὄρια τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου καλουμένης Ἄνω Μακεδονίας, ἀποδεικνύει ὅτι τὰ κατοικοῦντα αὐτὴν ἔθνη, οἱ Ὀρέσται, οἱ Λυγκησταί κτλ. ἦσαν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως μακεδονικά, ἄρα ἑλληνικά, καὶ ὄχι ἰλλυρικά, ὅπως ἰσχυρίσθησαν μερικοί.

Ἡ Ἄνω Μακεδονία, κατοικουμένη ὑπὸ πληθυσμοῦ ἀγροτικῶ καὶ κτηνοτροφικῶ καὶ μὴ ἔχουσα συχνὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, στερουμένη δὲ καὶ ἰδίων πόλεων καὶ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ, ἔμεινε καθυστερημένη μέχρι τοῦλάχιστον τῶν χρόνων τοῦ Φιλίππου τοῦ Β', ὁ ὀποῖος κατήργησε τὰς τοπικὰς βασιλείας καὶ μετόπισθε τὰ βασιλεύοντα γένη εἰς τὴν Κάτω Μακεδονίαν. Ἀντιθέτως ὅμως πρὸς τὴν καθυστέρησιν οἱ κάτοικοι, ἠναγκασμένοι νὰ μάχωνται κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν καὶ τῶν ἀπὸ Βορρᾶ βαρβάρων, εἶχον ἀποβῆ πολεμικώτατοι, μετὰ δὲ τὴν συνένωσιν τῆς χώρας τῶν πρὸς τὴν Κάτω Μακεδονίαν τρεῖς τάξεις ἐκ τῶν ἕξ τῶν πεζεταιρῶν ἀπετελέσθησαν ἕξ αὐτῶν, πολυάριθμοι δ' ὑπῆρξαν οἱ ἕξ αὐτῶν στρατηγοὶ καὶ συνεργάται τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Κατὰ τούς μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἑλληνιστικοὺς χρόνους αἱ πόλεις πληθύνονται, ὀργανοῦνται κατὰ τὸν ἑλληνικὸν τρόπον, ἐκάστη ἔχει τὴν αὐτοτέλειάν της, συνενοῦνται ὅμως κατὰ ἔθνη ἢ καὶ κατὰ ἴδιον. Ταῦτα διατηροῦνται μέχρι τοῦ 3ου μ. Χρ. αἰῶνος, μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Καρακάλα. Καθ' ὅλους τούς αἰῶνας τούτους καὶ βραδύτερον ἀκόμη ἡ Μακεδονία, καὶ ἰδίως ἡ Ἄνω, ἀπέβη τὸ πρόφραγμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τῶν ἀπὸ βορρᾶ βαρβάρων, πολὺ

¹ Ὑπενθυμίζομεν ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ ἐτέρου τῶν κυρίων προσώπων τῶν κωμῶδων τοῦ Καραγκιόζη εἶναι Χαατζίη - Ἀϊβάτης.